

DECEMBER 2007

ETTY HILLESUM

De nagelaten dagboeken en brieven van Etty Hillesum (1914-1943), uitgegeven door Prof. Dr. Klaas A. D. Smelik, hebben een bijzondere plaats in het Joods-Nederlandse getuigenis van de Sjoa. Ze bevatten niet alleen een beschrijving van het kamp Westerbork, maar zijn ook een neerslag van een belangrijke, helaas vroegtijdig afgebroken existentiële zoektocht op ethisch, filosofisch en literair vlak tijdens de Duitse bezetting. Na haar dood hebben haar dagboeken wereldwijd de aandacht getrokken en lezers geïnspireerd.

IN DIT NUMMER:

Etty Hillesum 1

Nieuwe editie "Etty" 1

Nieuw deel Etty Hillesum Studies 2

Meins G. S. Coetsier 3

Nieuwe Geaffiliëerde Leden 3

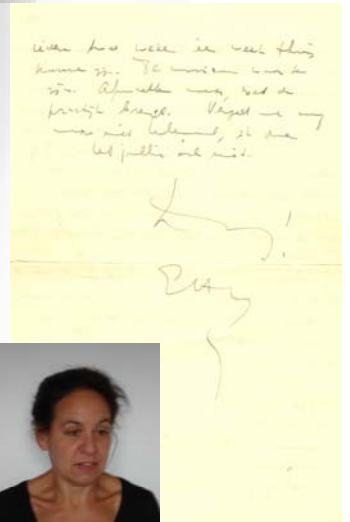
Alexandra 4

Pleshoyano

Italiaanse Etty bundel 4

NIEUWE EDITIE "ETTY"

Begin september 2007 werden de tekstveranderingen voor de vijfde druk van de integrale editie van de **Nagelaten geschriften** van Etty Hillesum bij uitgeverij Balans ingeleverd. Deze nieuwe editie van 'Etty' zal nog vóór het einde van dit jaar verschijnen. Enkele opvallende wijzigingen: (i) voor deze nieuwe editie zijn de inleiding en de bibliografie geheel herzien; (ii) twee nieuwe brieven en twee briefkaarten, die door **Denise de Costa** aan het EHOC ter beschikking zijn gesteld, zijn in deze editie opgenomen; ze vormen een belangrijke aanvulling om de visie van Etty Hillesum op wat zich in het kamp Westerbork afspeelde, beter te verstaan.

CITAAT

'Een paar keer is het me de laatste dagen gebeurd, dat ik een ogenblik, op straat, of waar ook, ademloos stil bleef staan en me bezinnen moest: is dit werkelijk mijn leven? Zo vol, zo rijk, zo intensief en zo mooi? Ik moet weer eens even heel stil gaan zitten aan mijn bureau en even terugkijken in die paar dagen.' Dagboek, 27 maart 1942.

De teksten werden getranscribeerd door Rob Tempelaars en van annotaties voorzien door **Klaas A.D. Smelik**. Verder werd een deel van de bestaande annotaties bijgesteld. Daarmee vervangt de vijfde druk alle voorafgaande edities.

NIEUW DEEL ETTY HILLESUM STUDIES

Begin 2008 verschijnt bij Van Gorcum in Assen het tweede deel van de Etty Hillesum Studies, getiteld: **Etty Hillesum in context**. De redactie werd verzorgd door Ria van den Brandt en Klaas A.D. Smelik. De volgende bijdragen zijn in deze bundel opgenomen:

Ria van den Brandt, Vriendschap op het tweede gezicht: Aantekeningen bij de vriendschap van Etty Hillesum en Henny Tideman

Meins G.S. Coetsier, God? ... Licht in het duister: Twee denkers in barre tijden: de Duitse filosoof Eric Voegelin en de Nederlands- Joodse schrijfster Etty Hillesum

Janny van der Molen, "Ik word alweer naar Jung getrokken": Goed en kwaad in het werk van Etty Hillesum en Carl Gustav Jung

Gerrit Van Oord, Etty Hillesum en Edith Stein: Over een ontmoeting die nooit heeft plaats gehad

Klaas A.D. Smelik, De keuze van Etty Hillesum om niet onder te duiken

Ellen Vandenwalle, De invloed van André Suarès' Dostojewski in de dagboeken van Etty Hillesum

Yukiko Yokohata, Het beeld van Etty Hillesum in Japan

MEINS G. S. COETSIER ONTVANGT FWO MANDAAT EN BEZOEKT AMERIKA

Op woensdag 20 juni heeft de Raad van Bestuur van het FWO-Vlaanderen haar beslissing genomen met betrekking tot de toe te kennen mandaten. Wij zijn verheugd u te kunnen mededelen dat ons EHOC stafd lid en onderzoeker, Meins G. S. Coetsier, een aspirantenmandaat werd toegekend.

Coetsiers onderzoek is eind augustus goed van start gegaan met een bezoek aan de Verenigde Staten, waar hij van 30 augustus tot 2 september het EHOC vertegenwoordigde op 'The 103rd Annual Meeting of the American Political Science Association (APSA)'

in Chicago met een lezing over Etty Hillesum en de filosoof Eric Voegelin: 'Heaven in Hell: A Voegelinian Exploration of the life and Writings of Etty Hillesum.'

NIEUWE GEAFFILIEERDE LEDEN

MELVYN MATTHEWS

Canon Matthews is Chancellor Emeritus van de Wells Cathedral in Somerset, Engeland, waar hij vóór zijn pensionering de verantwoordelijkheid droeg voor onderwijs en spiritualiteit. Ook heeft hij aan de Universiteit van Nairobi in Kenya gedoceerd binnen de faculteit van wijsbegeerte en godsdienstwetenschappen en was hij directeur van de Ammerdown Centre, dat zich toelegt op interreligieuze dialoog, verzoening en vrede. Matthews publiceerde verschillende boeken op het gebied van theologie en spiritualiteit. In zijn werken 'Both Alike

to Thee – The Retrieval of the Mystical Way' (SPCK 2000) en 'Awake to God - Explorations in the Mystical Way' (SPCK 2006), gaat hij ook op Etty Hillesum in. In 'Awake to God' vinden we een interessante vergelijking tussen Hillesum en Paul Celan, de Duitstalige dichter van de Sjoa. Hij houdt zich nu bezig met de relatie tussen Etty Hillesum en Julian of Norwich.

MANJA PACH

Manja Pach (Amsterdam, 1945) nam samen met haar man Frits Grimmelihuizen in 1994 het initiatief om in het gebouw waarin de eerste synagoge van Deventer was gevestigd, een Etty Hillesum Centrum te vestigen. Dat initiatief kwam voort uit de herdenkingsweek die beiden hadden georganiseerd ter gelegenheid van de 50ste sterfdag van Etty Hillesum in november 1993, daartoe aangespoord (o.a.) door haar vader Werner Stertzenbach. Stertzenbach had met Hillesum kennis gemaakt in kamp Westerbork. Hij was het ook die Manja Pach in 1971 aanzette tot het lezen van de Twee Brieven uit Westerbork, toen zij actie voerde om op het terrein van het kamp Westerbork de herinnering levend te houden.

FRITS GRIMMELIKHUIZEN

Frits Grimmelihuizen (Utrecht, 1937) studeerde filosofie en muziek in Utrecht, Keulen en Krakow. Hij kwam in 1959 door het tijdschrift Maatstaf voor het eerst in aanraking met de brieven van Etty Hillesum. Sinds hij in 1995 samen met zijn vrouw Manja Pach het Etty Hillesum Centrum in Deventer heeft opgericht, heeft hij talrijke teksten geschreven en uitgesproken over Etty Hillesum. Ook is hij inhoudelijk verantwoordelijk voor de expositie over Etty Hillesum in het Deventer Centrum.

ALEXANDRA PLESHOYANO

Op 30 november 2007 heeft Alexandra Pleshoyano aan de Universiteit van Nijmegen haar proefschrift verdedigd voor de graad *Doctor in de Theologie*. Pleshoyano studeerde theologie aan de universiteit van Sherbrooke, Canada. Haar promotieonderzoek is begeleid vanuit het Heyendaal Instituut van de Radboud Universiteit en vanuit het EHOOC van de Universiteit Gent. Begeleid door haar promotores prof. dr. H. Häring en prof. dr. K.A.D. Smelik en haar copromotor dr. Ria van den

Brand heeft zij haar werk tot een goed einde gebracht. Alexandra Pleshoyano geeft in haar proefschrift een hermeneutische en theologische lezing van *de Nagelaten geschriften* van Ety Hillesum. In het werk van Hillesum is geen systematisch geformuleerde theologie te vinden, maar wel de contouren van een theologisch denken. Vlak vóór haar deportatie naar Auschwitz kreeg Hillesum een traktaat met de titel: 'En toch is God liefde'. Zij herkende zich in deze woorden. De liefde werd 'de enige oplossing' om aan het kwaad het hoofd te bieden. Hillesum heeft alles wat zij las en wat haar aandacht trok, geïntegreerd, geïnterpreteerd en geactualiseerd. Zo helpen de geschriften van Ety Hillesum ons om God te zien juist in het hart van het kwaad. Daarin kunnen zij vruchtbaar zijn voor een hedendaagse theologische reflectie, die niet confessioneel gebonden is.

Het proefschrift getiteld: *L'amour comme 'seule solution'. Une herméneutique théologique au coeur du mal* is ook in een handelsuitgave verschenen bij het LIT Verlag in Munster (e-mail: lit@lit-verlag.de; ISBN 978-3-8258-0824-2; prijs: 34,90 EUR).

NIEUWE BUNDEL VAN ETTY HILLESUM STUDIES IN HET ITALIAANS

Bij uitgeverij Apeiron in Sant'Oreste bij Rome verschijnt begin 2008 een nieuwe bundel van studies over Ety Hillesum in het Italiaans. Werktitel: 'Ety Hillesum: Studi sulla vita e l'opera'. De bijdragen zijn van Ria van den Brandt, Denise De Costa, Gerrit Van Oord, Piet Schrijvers, Klaas A.D. Smelik, Ellen Vandewalle en Yukiko Yokohata.

Meer informatie op

<http://www.korporalbooks.com/books/etty-hillesum.htm>.

